
УДК 811.161.2.047.31

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ „УКРАЇНСЬКА МОВА
І СФЕРА САКРАЛЬНОГО“
(10–11 жовтня 2013 року, Чернівці)**

10–11 жовтня 2013 року в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (кафедра історії та культури української мови) відбулася II Міжнародна наукова конференція „Українська мова і сфера сакрального“, у якій взяли участь науковці з України, Білорусі, Польщі та Росії.

Конференцію відкрив ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича проф. Степан Мельничук. Вітальні слова виголосили Митрополит Чернівецький і Буковинський (УПЦ КП) Данило (Ковальчук), о. Володимир Боровий (УГКЦ), декан філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича проф. Борис Бунчук.

Пленарне засідання доповіддю „Сакральне слово Святого Письма“ розпочав Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило (Ковальчук). Проф. Жанна Колоїз (Кривий Ріг) у доповіді „Біблійні алюзії як засіб вираження авторської інтенції в романі В. Шкляра „Залишенець. Чорний ворон“ зосередила увагу на відсиланні адресата до відповідного біблійного сюжету чи образу з розрахунку на ерудицію читача, покликаного розгадати закодований зміст. У доповіді „Сакральнає ў фразеалагізмах з кампанентам Бог і вытворнымі“ проф. Вольга Лящинська (Гомель, Білорусь) простежила фіксацію, збереження й передачу інформації про сакральне від покоління

© А. А. КОВТУН, М. С. СКАБ, 2014

до покоління в світобаченні та світосприйнятті білорусів на матеріалі виявлених у фразеологічному корпусі білоруської літературної мови фразеологічних одиниць з компонент Бог та похідними від нього. Проф. Марія Скаб (Чернівці) у доповіді „Підручник з церковнослов'янської мови української редакції (концепція та проблеми в її реалізації)“, виклала авторську концепцію нового підручника з церковнослов'янської мови української редакції, у якому на тлі світової славістики представлено досягнення українських учених, серед яких праці І. Огієнка, В. Німчука, М. Грунського, М. Возняка, М. Бойчука, К. Трофимовича, М. Станівського та інших мовознавців. Проф. Людмила Ткач (Чернівці) розкрила основні аспекти дослідження системного впливу церковно-книжної культурної традиції на розвиток української літературної мови. Проф. Микола Лесюк (Івано-Франківськ) у доповіді „Мова Псалтиря в перекладі І. Пулюя на тлі сучасної української літературної мови“ відзначив унікальність першого повного українського перекладу „Святого Письма“, виявивши розходження мови перекладу з нормами сучасної української літературної мови. Появі української релігійної драми ХХ ст. міжвоєнного періоду присвячена доповідь проф. Володимира Антофійчука (Чернівці) „Жанрово-стильова своєрідність української релігійної драми“.

Упродовж двох днів працювало 9 секцій, доповіді на яких були присвячені проблемам місця української мови серед інших сакральних мов (С. Лісняк (Тернопіль) „Богослужбова мова в християнських храмах міста Тернополя“; І. Стрілець (Чернівці) „Способи апеляції і номінації у поховальних обрядах українців“; Р. Гринів (Івано-Франківськ) „Семантика виразів мовленнєвого етикету християн“; М. Федорюк (Чернівці-Краків) „Конфесійність як критерій варіантності формул українського мовленнєвого етикету“; О. Гаврилашук (Чернівці) „Адресати – представники сакрального світу в гендерно маркованій сучасній українській прозі“; С. Пухка та М. Скаб (Чернівці) „Українська мова в римо-католицькому костюлі м. Дунаївці Хмельницької області“), лексикографічного опрацювання сакральної сфери, перекладів сакральних текстів українською мовою (Т. Новікова (Чернівці) „Функціональна класифікація церковнослов'янізмів у сучасній українській літературній мові“; Д. Плантон та М. Скаб (Чернівці) „Особливості вираження атрибутивно-процесуальної семантики в українських перекладах Святого Письма“), концептуалізації сакрального засобами української мови (В. Коломийцева (Київ) „Лінгвофілософська рецепція концептосфери „душа““; Л. Явір (Дрогобич) „Дав Бог мені прожити много літ...“ (символічне наповнення теонімів Бог, Ісус Христос, Мати Божа в поезії Івана Франка)“; Х. Щепанська (Львів) „Сакральне в мовному образі серця українського поетичного дискурсу першої половини ХІХ ст.“; М. Івасюта (Чернівці) „Вербальні символи зі значенням „життя” і „смерть” у творах письменників Буковини кінця ХІХ – початку ХХ ст.“; Ю. Єловська (Кривий Ріг) „Особливості вживання лексем на позначення кон-

цептів „Бог” і „чорт” у мовленні українців“), стилістичних аспектів функціонування одиниць із сакральною семантикою в українській літературній мові (Г. Василевич (Івано-Франківськ) „Семантико-стилістичні особливості словотвірних антонімів у „Книзі Приповісток Соломонових””; Н. Піддубна (Харків) „Теоніми Бог, Господь, Отець у „Щоденнику” Олександра Довженка”; Н. Шатілова (Чернівці) „Лексема Бог у мові художніх творів Сидора Воробкевича”; Р. Бродська (Севастополь) „Сакральний вимір необарокової прози Валерія Шевчука”; І. Грималовський (Чернівці) „Символи в українській духовній поезії XVIII — початку XIX ст.”), релігійної лексикології та фразеології в сучасній українській мові (О. Мирончук (Київ) „Прикметникові означення у назвах чинів святості”; О. Ципердюк (Івано-Франківськ) „Релігійна лексика в новелах Василя Стефаника (лексико-семантичний аспект)”; Т. Міхеєва, М. Скаб (Чернівці) „Зооморфізми в Новому Заповіті”; М. Боровик (Краків, Польща) „Українська та польська фразеологія біблійного походження: стан лексикографічних опрацювань (контрастивне представлення)”; Г. Кузь (Чернівці) „Вигуків фразеологізми крізь призму язичницької та християнської моделей світу: прагматико-аксіологічний аспект”; А. Тимошенко (Кіровоград) „Специфіка варіативності граматичних форм у біблійних фразеологізмах”; Г. Артеменко (Чернівці) „Модель добра і зла в українській фразеології: структурно-семантичний аспект”), граматичних особливостей мови українських сакральних текстів (С. Шабат-Савка (Чернівці) „Інтенції сакральності та їх синтаксична реалізація в ораторсько-проповідницькому дискурсі”; Н. Вітрук (Чернівці) „Структурні особливості односкладних речень апеляції в текстах молитов та акафістів”; О. Даскалюк (Чернівці) „Мовні засоби спонукання у текстах церковних проповідей (на прикладі проповідей о. Николая Вояковського)”; Н. Попович (Чернівці) „Підмет з кількісним значенням у біблійних текстах”; Л. Гажук-Котик (Чернівці) „Особливості передання значення числа в Біблії та художній літературі”; О. Білих (Кіровоград) „Числівник два у церковнослов'янській мові української редакції кінця XVI—XVII ст.”), етнолінгвістичних аспектів сакрального в українській мові (Н. Руснак (Чернівці) „Структура макротексту „паска” (на матеріалі буковинських говірок)”; Г. Онуфрійчук (Київ) „Сакральність етнофразеології як об'єкт наукового дослідження”; Т. Бичкова (Чернівці) „Профанні і сакральні ритуальні дії як відображення язичницького та християнського складників світогляду гуцулів”; В. Берковець (Бондаренко) (Київ) „Особливості та функції граматичних рим в українських народних замовляннях крові”; О. Остроушко (Кривий Ріг) „Епічні замовляння в українській магичній традиції”; Ю. Руснак (Чернівці) „Назви сакральних страв у буковинських говірках”; О. Левенець (Луганськ) „Прислівники в сакральних текстах Слобожанщини”; В. Ковтун (Луганськ) „Семантика кольору в українських східнослобожанських замовляннях”), сфери сакрального в ономастиці (Я. Редьква (Чернівці) „Sacrum у назвах поселень Руського воєводства (етимологіч-

ний аспект”); Н. Колесник (Чернівці) „Сакральний простір української народної календарно-обрядової поезії”); О. Голінатий (Київ) „Сакральне в ойконімії Кіровоградщини: історико-етимологічний аспект”); Т. Марченко (Чернівці) „Власна назва як засіб одухотворення в дискурсі літературної казки для дітей (на матеріалі творчості Всеволода Нестайка і Сашка Дерманського)”; М. Максимюк (Чернівці) „Функціонування теонімів у постмодерністському тексті (на матеріалі романів В. Кожелянка „дефілядного“ циклу)”; сакрального й літератури (О. Івасюк (Чернівці) „Сакральні символи у творах письменників празької школи”); М. Зушман (Чернівці) „Стильовий синкретизм у малій прозі М. Коцюбинського як вияв духовного світу людини кінця ХІХ – початку ХХ ст.”); Г. Шаповал (Тернопіль) „Функції літературно-художніх антропонімів у збірці Ольги Дучимінської „Сумний Христос””; С. Телешман (Чернівці) „Від Бога наша пісня, наша мова” (за творчістю Михайла Ткача)”; Х. Венгринюк (Чернівці) „Сакральна мова і мова як сакральне у релігійній прозі Наталени Королевої”; Б. Ткач (Івано-Франківськ) „Релігійна лірика: питання термінологічної ідентифікації”; А. Аністратенко (Чернівці) „Християнські та дохристиянські символічні структури у прозі Василя Кожелянка”; В. Клімачова (Чернівці) „Сакральність у творчості Кліма Поліщука”; Л. Роман (Чернівці) „Глокутивний та локутивний зміст сакральної сфери прози Івана Франка”; Л. Франчук (Чернівці) „Псалтир як джерело ідей „Повісті временних літ””; Я. Мельничук (Чернівці) „Лінгвістичні аспекти текстологічної роботи із творами О. Кобилянської”; І. Стеф’юк (Чернівці) „Духовний світ Гуцульщини у творчості Марка Черемшини”; Р. Пазюк (Чернівці) „Поетичні твори Богдана Лепкого з елементами сакрального (аспект форми)”).

На думку учасників круглого столу „Старослов’янська – церковнослов’янська – староцерковнослов’янська – давньоцерковнослов’янська мова, старослов’янізм – церковнослов’янізм (об’єкти і термінологія)“ М. Скаб, М. Скаба, О. Білих, О. Мирончука, Л. Ткач, А. Ковтун, Н. Колесник, найвдалішими й найточнішими є терміни, що містять елемент церковно: церковнослов’янська мова, давньоцерковнослов’янська мова, церковнослов’янізм.

На заключному пленарному засіданні виголосили доповіді проф. Надія Бабиц (Чернівці) „Благоговіння перед життям в українських фразеологізованих контекстах“, проф. Мар’ян Скаб (Чернівці) „Зверненість у релігійному стилі: здобутки, проблеми й перспективи опису“, проф. Наталя Коч (Миколаїв) „Особливості концептуалізації поняття „біль” у східнослов’янській християнській культурі“, проф. Світлана Ігнат’єва (Дніпропетровськ) „Сакральна комунікація в українському щоденниковому дискурсі“, доц. Ірина Процик (Львів) „Сакральні тексти в українських перекладах Івана Пулюя“, доц. Тетяна Мороз (Чернівці) „Церковнослов’янізми біблійних перекладів П. Куліша у словнику Б. Грінченка“, доц. Альбіна Ковтун (Чернівці) „Тенденції семантичного розвитку релігійної лексики в українській мові“.

Засідання завершилось прийняттям ухвали, у якій, зокрема, констатували, що матеріали учасників конференції (до конференції опубліковано збірник обсягом понад 25 друкованих аркушів) засвідчують високий рівень зацікавлення науковців України, Білорусі, Польщі та Росії проблемою взаємодії української мови та сфери сакрального. Надзвичайна актуальність обговорюваної проблематики й відчутна потреба організації та координації майбутніх досліджень у цій царині зумовили низку конкретних ухвал: провести 2016 року III спеціалізовану наукову конференцію, присвячену проблемі взаємин української мови і сфери сакрального; активніше залучати до участі в конференції богословів, культурологів, літературознавців; вивчити можливість створення наукового видання (паперового чи електронного), присвяченого обговорюваним питанням; підготувати й видати бібліографічний покажчик із проблеми „Українська мова та сфера сакрального“ та спеціалізований підручник з української мови з професійним спрямуванням для студентів філософсько-теологічних факультетів.

Альбіна КОВТУН, Мар'ян СКАБ (м. Чернівці)

Статтю отримано 17.01.2014.

Albina Kovtun, Maryan Skab
Chernivtsi

THE 2ND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
„UKRAINE LANGUAGE AND A SPHERE OF SACRAL“
(10–11 Oktober 2013, Chernivtsi)

Мовна мозаїка

ВЕЛИКДЕНЬ – ВЕЛИКОДНЯ

До активного вжитку українців повернулася назва одного з найбільших християнських свят — *Великдень*. Проте дехто неправильно вживає це слово в непрямих відмінках, особливо в прийменниково-відмінкових формах, пор.: *Великдня, до Великдня, к Великдню, перед Великднем, після Великдня, по Великдні*. Як бачимо, у цих непрямих відмінкових формах, очевидно, під впливом вихідного називного не вставляють голосного *о* між приголосними *к* і *д*. Він тут потрібний для того, щоб усунути важкий для вимови збіг приголосних *кдн*, що постає під час відмінювання внаслідок випадання голосного *е* у слові *день*, що є частиною складного слова *Великдень*. У називному та знахідному відмінку голосного *о* не вставляємо, бо в складнику *день* *е* не випадає, і два приголосних *кд* у слові *Великдень* вимовити легко, тому що глухий *к* перед дзвінким *д* зазнає асиміляції за дзвінкістю і звучить як дзвінкий *г*, а саме слово — як [*Вел'гиден'*].

Отже, у назві християнського свята *Великдень* у називному та знахідному відмінках між приголосними *к* і *д* вставного голосного *о* немає, у непрямих відмінках він є, щоб усунути важкий для вимови збіг приголосних звуків *кдн*, що опинилися поряд після випадання голосного *е* в корені складника *день*. Правильно вживати цю назву так: *Великдень — Великодня, до Великодня, після Великодня; Великодню, к Великодню; на Великдень; Великоднем, перед Великоднем; Великодні, по Великодні*.

Катерина Городенська